

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Ἀναστάσιος (Γέρο-) Καρατάσος εἶναι ὁ Μακεδῶν στρατηγὸς τοῦ 1821, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπολέμησεν ἀνδρείως διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς Ναούσης - Βεροίας καὶ ἐθυσίασεν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τὴν σύζυγόν του, υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του, κατῆλθε μετὰ τοῦ Γάτσου, Διαμαντῆ καὶ τῶν ἄλλων συμπολεμιστῶν του εἰς τὴν ὑπόλοιπον ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Εὐβοίας, τῶν Νήσων, τῆς Πελοποννήσου, κλπ. καὶ ἐν γένει προσέφερεν ὅσα ὀλίγοι ἀρχηγοὶ τοῦ 1821. Ἐν τούτοις ἡ συμβολὴ τούτου δὲν ἔχει ἀξιολογηθῆ ἀκόμη πρεπόντως, πλεῖστα δὲ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του παραμένουν σκοτεινά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λέγονται καὶ νὰ γράφονται πολλάκις ἀνακριβῆαι καὶ ὑπὸ γνωστῶν συγγραφέων¹. Εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητον νὰ βιογραφηθῆ ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἡγέτης τῆς Ἐπαναστάσεως².

1. Οὕτω π.χ. ὁ Σπ. Λάμπρος, Μικταὶ σελίδες, Ἀθήναι 1905, σ. 83, γράφει: «Συγκροτοῦνται δ' ἔπειτα ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως ἡ Ἐθνικὴ δρᾶσις τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἄθλων τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Νιαούσης καὶ τῆς γενναιότητος τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Γάτσου, τοῦ Χάψα καὶ τοῦ Δουμπιώτη, τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ καὶ τοῦ Δημητρίου Σταγειρίτου, τοῦ Ζαφειράκη καὶ τοῦ Τάσσου...», ὡσάν νὰ ἦτο ἄλλος ὁ Καρατάσος καὶ ἄλλος ὁ Τάσος, λάθος εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσαν καὶ ἕτεροι συγγραφεῖς, ὡς γράφει ὁ Ν. Φιλίππιδης, Ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης, ἱστορικὴ πραγματεία ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσός», τῆ 27 Ἀπριλίου 1879, Ἀθήνησι 1881, σ. 35. Ἀλλὰ καὶ ὁ Γ. Μόδης, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν καὶ ἡ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1967 (ἔκδοσις Ε.Μ.Σ.), σ. 81, 86, 96, 97 καὶ 104, ἀκολουθῶν τὸν Ντρουσιάν Πόποβιτς, ἀναφέρει ὅτι ὁ Γέρο - Καρατάσος ἐλέγετο Δημήτριος καὶ ἀμφιβάλλει διὰ τὸν γνωστὸν τόπον καὶ χρόνον τοῦ θανάτου τούτου, ὥστε νὰ χρειασθῆ νὰ τῷ διευκρινήσῃ σχετικῶς ταῦτα ὁ καθηγητὴς Μ. Λάσκαρις, εἰς τὰς γνώσεις τοῦ ὁποῖου προσέφυγε.

2. Βιογραφίαν τοῦ Καρατάσου προανήγγειλεν ὁ Ν. Γ. Φιλίππιδης, ἔ.ἀ., σ. 86, εἰς τὰ πλαίσια συλλογῆς βιογραφιῶν τοῦ Ἀγγ. Γάτσου, Ν. Διαμαντῆ, Δουμπιώτου καὶ Ἀποστολάρα. Πβλ. Β. Γ. Ἀντωνιάδου, Αἴγλη ἐν ζόφῳ, Τὸ μαρτυρολόγιον τῶν δύο συγχρόνων ἔθνομαρτύρων Φιλίππιδου καὶ Πασχίδου, τόμος Α', Ἐν Τεργέστη τῆς Αὐστρίας 1900, σ. 214 - 215. Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς φυλάσσονται τὰ περὶ Μακεδονίας χειρόγραφα τοῦ Ἰωάννου Πετρόφω, εἰς δὲ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 17 τετράδιον τούτου (ἀριθμὸς

Είναι καιρός πλέον να γραφῆ συντόμως μία περιεκτικὴ μονογραφία, τῆς ὁποίας σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ λεπτομερῆς καὶ πλήρης ἐξιστόρησις καὶ ἀξιολόγησις τοῦ βίου τοῦ Γέρο - Καρατάσου βάσει τῶν ἐγγράφων τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν.

Πρὸς ἐπιβοήθησιν τοῦ μελλοντικοῦ βιογράφου τοῦ Καρατάσου δημοσιεύονται κατωτέρω δύο ἐγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα τὸ ἓν ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Τσάμη. Ὁ Ἰω. Μαμαλάκης ἔχει δημοσιεύσει βεβαίως ἀποσπάσματα τούτων, ἄνευ ὅμως τῶν σχετικῶν ἐνδείξεων (σελίδων κλπ.) καὶ περιγραφῆς, πρὸς τούτους δὲ καὶ μὲ παραλείψεις καὶ λάθη. Οὗτος κατεχώρησε καὶ ἕτερα δύο ἐγγραφα ἐκ τοῦ αὐτοῦ φακέλλου, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεῦρον κατὰ τὴν μελέτην τούτου (Ἰούλιος 1968), διότι φαίνεται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ παρέπεσαν¹.

Β'. ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΤΣΑΜΗ

Εἰς τὸ «Ἀρχεῖον ἀγωνιστῶν» τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει εἰς μικρὸς, χαρτῶος, δίφυλλος φάκελλος, εἰς τὸν ὁποῖον περιέχονται νῦν δύο αἰτήσεις. Τὰ ἐγγραφα ταῦτα ἔχουν γραφῆ ἐπὶ συνήθους κόλλας ἀναφορᾶς, ἡ ὁποία φέρει ἐνσφράγιστον χαρτόσημον 25 λεπτῶν ἀνὰ 4 σελίδας, ἥτοι εἰς τὰς σελίδας 1, 5 καὶ 9 τῆς πρώτης καὶ εἰς τὴν σελ. 1 τῆς δευτέρας. Ἀμφότεραι φέρουν τὴν ἐνδειξιν 1735, ἥτοι ἀριθμὸν πρωτοκόλλου τεθέντα κατὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς δευτέρας.

Ἡ πρώτη (ἀριθ. 1), ἀποτελουμένη ἐξ ἑνδεκα σελίδων, εἶναι λεπτομερῆς καὶ συντεταγμένη μὲ ὕφος ἄλλοτε ἐπικὸν καὶ πανηγυρικὸν καὶ ἄλλοτε παρακλητικόν, φέρει δὲ ἀριστερά (ὑπὸ τὸν γνωστὸν καὶ σήμερον τύπον τῶν αἰτήσεων) τὰς λέξεις: «Ἀθῆναι τῆ 1 Ἰαννουαρίου (sic) / 1860. Αἴτησις τοῦ

καταλόγου χειρογράφου 294 Α), μὲ τίτλον: «Περίδοξος Κλεφτουριά τῆς Μακεδονίας» (4ου σχήματος, ἀναρίθμητον, μὲ διστήλους σελίδας), καὶ εἰς τὰς σελ. 19-26, καταχωρεῖται τὸ κεφάλαιον 14, ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Καρατασαίους. Εἰς τὰς σελ. 19-23 εἶναι γεγραμμένη ἡ βιογραφία τοῦ Τάσου καὶ εἰς τὰς σελ. 23-26 τοῦ Τσάμη Καρατάσου. Τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐκτίθενται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1967, (ἐκδ. 3η), σ. 36, 45-46, 50, 170-171, 173-186, 188, 196-198, 201-202, 208-218, 220-235, 237, 273.

1. Βλ. Ἰ. Π. Μ α μ α λ ά κ η, Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δ. Τσάμη Καρατάσου στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1854, Θεσσαλονίκη (ἄ.ἔ.), σ. 179-184 (Παράρτημα, ἐγγραφα 1α-δ): πβλ. καὶ Ἰ. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η ἔ.ἄ., σ. 240, σημ. 1, ἐν τέλει. Εὐχαριστῶ τὸν κ. Ἀνδρέαν Ἀθανασόπουλον, ἄλλοτε Διευθυντὴν τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, διότι ἐπέτρεψε τὴν φωτογράφησιν, ἐξόδοις μου, τῶν ὡς ἄνω κειμένων. Οὕτω ἠδυνήθην νὰ μελετήσω τὰ σχετικὰ κείμενα μετ' εὐχερείας καὶ νὰ ἀποφύγω κατὰ τὸ δυνατόν τὰ συνήθη λάθη τῆς ἐπὶ τροχάδην ἀντιγραφῆς.

Συνταγματάρ/χου Δ. Τσάμη Καρατάσου / περί δικαιοσύνης τῆς Καρα/τα-
σαϊκῆς οἰκογενείας».

Ἡ δευτέρα (ἀριθμ. 2), συντομωτάτη, ἐκ μιᾶς σελίδος, ἀποτελεῖ τρόπον
τινὰ διαβιβαστικὸν ἔγγραφον τῆς πρώτης, φέρει δὲ ἀριστερὰ τὰς λέξεις:
«Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Μαΐου 1865» καὶ τοὺς ὕστερον τεθέντας χαρακτηρι-
σμούς: «Ἐλ[ήφθη] τῇ 3 Ἰουνίου 1865/. Ἀριθμ. 1735 (1) Αὐο τμήμα θ 1η»(;).

Ἡ πρώτη αἴτησις, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν δευτέραν, εἶναι ἀντίγραφον,
ὄπερ ἐγράφη ἢ ἀντεγράφη ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρός, ἢ ὁποῖα ἔγραψε καὶ τὴν
δευτέραν τοιαύτην. Τὰ ὑπάρχοντα ὀρθογραφικὰ καὶ συντακτικὰ λάθη εἶναι
σχετικῶς ὀλίγα, ἢ δὲ γραφὴ καλλιγραφικὴ (ἴσως τῆς συζύγου τοῦ Τσάμη ἢ,
ἄλλως, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀναστασίου), ἀνευ σβησμάτων καὶ ξεσμάτων. Σημειω-
τέον ὅτι ἡ δευτέρα αἴτησις εἶναι γραμμὴ ἐπὶ κόλλας, ἢ ὁποῖα φέρει δια-
φορετικὸν ἐνσφράγιστον χαρτόσημον, γεγονός ὅπερ δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ
ὅτι δὲν ἀντεγράφη ἢ πρώτη αἴτησις ὅτε ἐγράφη ἢ δευτέρα ἀλλὰ κατὰ τὸ
1860, ὁπότε ἐκρατήθη ἀντίγραφον τῆς πρωτοτύπου.

Ἀμφότερα τὰ κείμενα, ἰδίως τὸ πρῶτον, εἶναι ἄξια προσοχῆς, διότι
ἐγράφησαν βάσει στοιχείων δοθέντων ὑπὸ τοῦ Τσάμη, ἤτοι ὑπὸ κατέχοντος
καλῶς τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γέρο - Καρατάσου ὡς συμπολεμήσαντος μετὰ
τούτου. Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ παροραῖται τὸ γεγονός ὅτι ὀπωσδήποτε αἱ
πληροφορίαι καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ του ἔχουν τὸ γνωστὸν προτέρημα (ἀμε-
σότητα), ἀλλὰ καὶ τὸ μειονέκτημα (ὑπερβολὴν) τῶν τοιούτων ἐγγράφων,
ὅταν ταῦτα συντάσσονται ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἱστορουμένων προσώπων.

1

Πρὸς

Τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Κύριε Πρόεδρε!

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ θυσιῶν προσερχόμενος
ἐνώπιον τοῦ Σεβαστοῦ τούτου Συμβουλίου, λογίζομαι εὐτυχής, Κύριε Πρόεδρε,
διότι ἀποτείνομαι εἰς τὴν δικαιοσύνην ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν διέπρεψαν
ὡς πρωταθληταί, οἱ δὲ σεμνύονται ὡς τέκνα ἡμιθέων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη
συνδέεται μὲ τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Κοινοὶ λοιπὸν ἀγῶνες καὶ συμφοραί,
κοινὰ θυσίαι καὶ θριάμβοι, φέρουσιν ἔμπροσθέν Σας ἕνα συναθλητὴν παθημά-
των, ὅστις, λησμονημένος, ζητεῖ μερίδα ἄρτου ἀπὸ τὴν τραπέζαν τὴν κοινήν...

Ὅτε τὸ σάλπισμα τοῦ Φεραίου ἀντήχησε τὸ 1821 καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ
πᾶσα ἠγέρθη, σείουσα τὰ δεσμά της, εἷς μόνος πόθος ἐκίνει τοὺς παλμοὺς ὄλων,
ἢ ἐλευθέρωσις τῆς Πατρίδος, ἐν ὄνειρον, ἢ ἐξόντωσις τῶν τυράννων, μία ἐσχῆ,

τὸ ν' ἀποθάνωμεν ὄλοι θρησκείαν σώζοντες καὶ Πατρίδα. Ἐκ τούτου ὑφοῖ τὸ λάβαρον ὁ Γερμανὸς μετὰ τοῦ αἰοιδίμου¹ Ζαΐμη καὶ Λόντου, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν Κολοκοτρῶναι ὁμοῦ καὶ Μανρομιχάλοι τὰς χεῖρας τείνουσιν εἰς Μιαούλας καὶ Κουντουριώτας, ἐνῶ τοὺς χαιρετᾷ ταυτοχρόνως εἰς Βότζαρης μετὰ τοῦ Σουλίου, εἰς Ὀδυσσεὺς² ἐκ τῆς Στερεᾶς, εἰς Γέρον Καρατάσος τῶν Μακεδόνων, καὶ ἄλλοι μάρτυρες ἄλλοθεν, καὶ οὕτως ἐπεκτείνεται πανταχόθεν ἡ σείσασα ἐν Κράτος πυρκαϊὰ τοῦ ἀγῶνος!...

Δὲν ἦτον ἴσως ἐπάναγκες, Κύριε Πρόεδρε, νὰ περιγράψω εἰς τὸ Σ. τοῦτο σῶμα τὰς πράξεις καὶ τὰ παθήματα τῆς οἰκογενείας μου. Αἱ κατὰ τὸν ἀγῶνα θυσίαι ἀργίζουσιν ἔτι, καὶ ἑκάστος (σ. 2) ὑμῶν, Κύριοι, γνωρίζει τὰς θυσίας τοῦ ἄλλου, ὡς τὰς θυσίας καὶ ἄθλα τῶν ἰδίων πατέρων του. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἡ ἐξιστόρησις τοιούτων ἱερῶν θυσιῶν ἢ ἀναμιμνήσκει τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς ἀμοιβὴν ἢ ἀνακουφίζει τοῦλάχιστον τὴν θλιβερὰν τύχην αὐτῶν καὶ προὔνει τὴν δυστυχίαν των, ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ, Κύριοι, νὰ περιλάβω ἐν ὀλίγοις τινὰ τῶν ἄθλων καὶ θυσιῶν τῆς οἰκογενείας μου...

Ὁ αἰμίμηστος πατήρ μου Καρατάσος, εἰς τῶν πρωτίστων ἀρματολῶν³ τῆς Μακεδονίας, πολὺ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὀπλισθεὶς κατὰ τῶν τυράννων, οὐ μόνον ὑπῆρξε, Κύριε Πρόεδρε, τὸ φόβητρον τῆς δυνάμεώς των καὶ ἤνοιξε τοὺς τάφους χιλιάδων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τριῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Βεροῖας, τῶν Γιαννιτσῶν⁴, καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὅπου μόνον ἠκούετο τῶν ὅπλων του ἢ κλαγγὴ καὶ μόνος ἦτον νόμος ἢ θέλησίς του. Ἀνίκανοι νὰ καταβάλλωσι⁵ αὐτὸν ὡς πολέμιον, οἱ κατὰ καιροὺς πασάδες τῆς Ρούμελης ἐπεκύρουν διὰ βασιλικῶν φερμανίων τὴν κυριαρχίαν του καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἀνεγνώριζον αὐτὸν ὀπλαρχηγὸν ἀνερόκλητον.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν προμαχὸν τῆς Μακεδονίας ἀπάσης, ὀπλαρχηγὸς τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν καὶ κέντρον μέλλοντος ἀνωτέρου, ἦτον ἡ ζωσα διαμαρτύρησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ σωτήριος λιμὴν τῶν ἀδικουμένων... Ἐνῶ δὲ μόνη ἡ μεγάλη περιουσία του, ἐξισοῦτο, Κύριε Πρόεδρε, μὲ τὴν ἀπέραντον δύναμίν του, καὶ οἰκίαι⁶ πολυτελεῖς καὶ πλῆθος τσιφλικίων, καὶ ἀγέλαι βοῶν καὶ ἵππων καὶ πᾶσα ἀφθονία συνεπλήρου τὴν ἰσχὸν καὶ εὐδαιμονίαν του, ἠκούσθη μόλις ἡ ἐμβατήριος σάλπιγξ, καὶ ὁ αἰμίμηστος πατήρ μου, ἀρνούμενος προνόμια⁷ καὶ τιμάς, λησμονῶν πλοῦτη, δόξαν, κυριαρχίαν, προσέφερε τὰ πάντα ὡς ὀλοκαύτωμα τῆς Πατρίδος, καὶ μόνον μὲ τὸ ξίφος ἀγωνιστοῦ ἔσπευσε ν' ἀποθάνῃ ἢ ν' ἀσπασθῇ Πίστεως καὶ Ἐλευθερίας... || (σ. 3). Εἰς τὴν φωνὴν του τότε ἠγγέρθη, Κύριε Πρόεδρε, ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, καὶ δὲν εἶναι κορημὸς ἢ φάραξ⁸ ἢ χεῖμαρρος, εἰς δὲν νὰ μὴν ἠκούσθη τῶν ὅπλων του ἢ βοή, καὶ δὲν εἶναι σπι-

1. αἰοιδίμου τὸ χειρόγραφον. 2. Ὀδυσσεὺς τὸ χειρόγραφον. 3. ἀρματολῶν τὸ χφ. 4. Γιαννιτσῶν τὸ χφ. 5. καταβάλλωσι τὸ χφ. 6. οἰκοίαι τὸ χφ. 7. προνόμια τὸ χφ. 8. φάραξ τὸ χφ.

θαμή τοῦ ἐδάφους ἐκείνου, ὅπου νὰ μὴν ἐστρώθῃ μὲ αἵματα καὶ σάρκας τυράνων. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς μάχην ἀπὸ μάχης θυμομαχῶν καὶ εἰς πᾶν βῆμα μὲ σμῆνη συμπλεκόμενος πολεμίων, συνεκεντρώθῃ τέλος πάντων εἰς Νάουσαν¹, καὶ μόνος μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἐπιλέκτων του ἀντέστη, Κύριε Πρόεδρε, πρὸς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐχθρῶν, καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς φάλαγγας αὐτῶν ἀνατρέπων καὶ νέας ἀπαντῶν φάλαγγας, ξιφῆρης ἐπὶ τέλους διέσχισε τὰ σμῆνη τῶν ἐναντίων καὶ ἀπὸ πλήθους πεζῶν, ἰππέων καὶ πυροβολῶν κεραινωδῶς διερχόμενος ἀφῆκεν ὀπισθὲν του τὰ ἴχνη αἵματος καὶ καταστροφῆς, καὶ μετὰ δισχιλίων ἀνδρείων ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁδόν... Ἐνῶ δὲ ἡ περιφανῆς αὕτη πάλη κατέπληξε τοσοῦτον τοὺς πολεμίους καὶ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα παρέσχεν εὐκαιρίαν ἀνέσεως, ὁ μακαρίτης πατὴρ μου ἐξῆλθε τοῦ πολέμου ἐκείνου μὲ δάφνην θλιβεροῦ μεγαλείου, διότι καὶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ θυγατέρες του καὶ πέντε ἀδελφοί μου, μετὰ τὴν κένωσιν τῆς Ναούσης, ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τῶν πολεμίων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Νάουσα², Κύριε Πρόεδρε, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγιαστηρίων ἐκείνων, τὸ ὁποῖον ἐβράχῃ μὲ ἑκατόμβας ἐχθρῶν διὰ τὴν γενικὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἐβαπτίσθη συνάμα εἰς δάκρυα μαρτύρων καὶ αἰχμαλωσίας!...

Λαβῶν, ὡς εἶπον, τὴν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁδόν, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ὁ μακαρίτης πατὴρ μου συνήντα νέους ἐχθρούς, καὶ εἰς πᾶν βῆμα προσβάλλον καὶ προσβαλλόμενος καὶ πανταχοῦ ἀναγκαζόμενος νὰ νικᾷ, ἔφθασε τέλος εἰς Μεσολόγγιον πυρίφλεκτος³ καὶ αἰμοσταγῆς ὄλος, καὶ μὲ τοὺς δισχιλίους ὀπλίτας του ἔσπευσε νὰ συναποθάνῃ ἐκεῖ μετ' ἀδελφῶν πολιορκουμένων⁴...

Μετὰ τὰς γνωστὰς κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην νίκας καὶ κατορθώματα⁵ τῶν Ἑλλήνων, ὁ μακαρίτης πατὴρ μου μετέβη, Κύριε Πρόεδρε, μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατευμάτων καὶ ὀπλαρχηγῶν εἰς τὸ πολιορκοῦν τὴν Χαλκίδα στρατόπεδον, ὅπου διεκρίθη τοσοῦτον διὰ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ ἔδραψε τосαύτας κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας... || (σ. 4).

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασε θλιβερὰ εἶδησις, ὅτι δύο ἰσχυρὰ σώματα ἤρχοντο νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ μὲν ἐν ἐξ αὐτῶν ἐπέπεσεν εἰς τὴν Λαμίαν ὑπὸ τὸν πολύπειρον Μπερκῶφ Τσαλλῆν, ἔτοιμον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὀνομαστοῦ Κιοιταχῆ ἐρρίφθη εἰς Μακρονήσαν τῆς Θετταλομαγνησίας, ἐνῶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τολμηρὸν Ἀλόπασαν ὀδηγουμένη ἐπέπεσεν εἰς τὰς χώρας Λαῦκον καὶ Μπρομίροι, ὅπου καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ ἀνήλικα βρέφη κατέσφαξεν ἀπανθρώπως.

Τότε τὰ ὀλίγα περισωθέντα λείψανα τῶν χωρίων τούτων ἀποστέλλουν⁶, Κύριε Πρόεδρε, εἰς τὸν μακαρίτην πατέρα μου ἕνα τῶν προκρίτων καὶ ἐν ὀνό-

1. Νίουσαν τὸ χφ.

2. Νίουσα τὸ χφ.

3. περίφλεκτος τὸ χφ.

4. πλιορ-

κημένων τὸ χφ.

5. κατορθώματα τὸ χφ.

6. ἀποστέλλουν τὸ χφ.

ματι τοῦ Θεοῦ τῷ ζητοῦσι νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειάν των διὰ νὰ σωθῶσιν ἢ ν' ἀποθάνωσι μετ' αὐτοῦ. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἀναθέτει τότε τὴν πολιορκίαν [τῆς] Χαλκίδος εἰς τὸν Καπετὰν Διαμαντῆν, Ὀλύμπιον, ρίπτεται εἰς Θετταλομαγνησίαν, ἀπαντᾷ τοὺς εἰς τὸ Νησίον Ἀλατᾶ 380 Ὀθωμανοὺς καί, μετὰ 48 ὥρων πολύκροτον μάχην, ἄλλους διαπερᾷ ἐκ τοῦ ξίφους καὶ καίει τοὺς λοιποὺς ἐντὸς τῶν ὄχυρῶμάτων του. Ἐπέρχεται τότε προσεκτικῶς ἀπέναντι τοῦ μανιώδους Ἀλόπασσα καὶ ὄχυρῶνεται ἔμπροσθέν του μετὰ 400 στρατιωτῶν, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ὄπαδοί του καλύπτονται εἰς παρακείμενον δάσος. Ὁ ἀλαζῶν Ἀλόπασσας, βλέπων ὀλίγους τοὺς ἐναντίους του, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ὄχυρώματος τοῦ πατρός μου μετὰ δυνάμεως παμπληθοῦς, ἀλλὰ τὸν δέχεται μὲ χάλαζαν πυρὸς ὁ πατήρ μου καὶ ἐφορμοῦν οἱ ἐκ τοῦ δάσους ὀπλιῖται του, μετὰ τινος δὲ ὥρας δὲν ἔβλεπες εἰ μὴ στρατὸν ὀλόκληρον φονευμένον, διότι καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται καὶ αὐτὸς ὁ πασᾶς εὐρον ἐκεῖ τὸ θνεῖδος καὶ τὸν τάφον, ἐνῶ περιῆλθον εἰς χεῖρας μας ἡ πυρῖτις, τὰ πυροβόλα καὶ τὸ ταμεῖον τὸ ἐχθρικόν. Δύναμαι δὲ νὰ καυχηθῶ, Κύριοι, ὅτι ὁ εἰρημένος πασᾶς εἶναι ὁ μόνος, ὅστις καθ' ὅλην τὴν Στερεὰν ἐφορεύθη, καὶ τούτου μάρτυρας προκαλῶ ὄλους τῆς Στερεᾶς τοὺς ἀγωνιστάς. Τότε ὁ πολυμήχανος Κιονταχῆς, πνέων ἐκδίκησιν καὶ σφαγὴν, προσβάλλει τὰ εἰς τὸ Τρίκκερι ὄχυρῶματά μας, τὰ ὑπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πατρός μου Κωνσταντῖνον Λουμπιώτην.

Ἄλλ' ὁ πατήρ μου ἐπιβᾶς || (σ. 5) εἰς τὰς λέμβους, φθάνει ὑπόπτερος εἰς ἐπικουρίαν καὶ μετὰ μάχην αἱματηρὰν φονεύεται ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀλβανῶν Κοστέρφ-μπέης, πληγώνεται καιρίως ὁ ἕτερος ἀρχηγὸς των Σουλχτὰρ-Πόδας, καὶ ὁ Κιονταχῆς, ἀφίνων ὀπισθὲν τον πλῆθος νεκρῶν, ἀποσύρεται εἰς τὴν θέσιν Ράδια, ὅπου στρατοπεδεύει καὶ ὄχυροῦται πρὸς ἀσφάλειαν. Ἐνῶ δὲ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ἕξ μῆνας ὁ πόλεμος καὶ οἱ ἐχθροὶ προσβάλλονται εἰς τὰ ὄχυρῶματά των, φθάνει ἐξαίφνης ἡ ἀγγελία, ὅτι στόλος πολυπληθῆς ἐκπλέει κατὰ τῶν Βορείων νήσων ὑπὸ τὸν ἐγνωσμένον Τοπάλ-πασᾶν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην προσκληθεὶς ὁ πατήρ μου ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας Σκοπέλου καὶ Σκιάθου, ἵνα προκινδυνεύσῃ τῶν νήσων, συνῆψε τὴν ἐξῆς μετὰ τοῦ Κιονταχῆ συνθήκην : α) Νὰ ἀποσυρθῇ ὁ Κιονταχῆς καὶ τὰ στρατεύματά του ἀφ' ὅλης τῆς Θετταλομαγνησίας· β) εἰς μὲν τὰ 24 χωρία νὰ μείνῃ ἀρχηγὸς ὁ Μῆτρος Βασδέκης, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ἀγιάς καὶ Κισσάβου ὁ Μῆτρος Διακόπουλος, εἰς δὲ τὴν τοῦ Ἀλμυροῦ καὶ Βελεστίνου ὁ Βελέντζας, καὶ γ) νὰ δύναται ὁ Κιονταχῆς νὰ διορίσῃ ἓνα καὶ μόνον Τοῦρκον εἰς Τρίκκερι, τὸν Ταῖρ - ἀγᾶν. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ταύτης προσπλέει ἤδη ὁ ὀθωμανικὸς στόλος εἰς Σκιάθον καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου δὲν χάνει τότε οὐδὲ στιγμὴν, ὀρμᾷ ὑπόπτερος εἰς τὴν Σκιάθον, καί, ἀπαντῶν τοὺς ἀποβάντας ἐχθροὺς, κροτεῖ αἱματηρὰν μάχην, καὶ ἄλλους μὲν φονεύει ἀγέληδόν, ἄλλους αἰχμαλωτίζει, καὶ ἄλλους θαλασσῶνει διώκων, ἐνῶ ἐνώπιόν του φεύγει ὁ στόλος περιειδής...

Ἐκ τούτου, Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ ὄπλον ἔχοντες ὑπ' ὄφιν οἱ περιώνυμοι τῆς Ὑδρας, ἐκάλεσαν διὰ τῶν ἐντίμων προκρίτων καὶ συναϊνέσει¹ τῆς Κυβερνήσεως ὡς γενικὸν Φρούραρχον τῆς νήσου των τὸν πατέρα μου, καὶ δις ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ περιφρουρήσῃ τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην νήσον εἰς περιστάσεις κρισίμους. Μάρτυρας τῶν || (σ. 6) λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τοὺς ἐπιζῶντας τῆς Ὑδρας ἀγωνιστάς...

Πῶς δὲ νὰ περιγράψω, Κύριε Πρόεδρε, τὰς εἰς Κομπότι, Πέτα, Πλάκα καὶ καθ' ὅλην τὴν Εὐβοίαν μάχας αὐτοῦ, ὅπου τοσάκις ἀντήχησεν ἐντίμως τὸ ὄνομά του, καὶ τοσαῦτα διέπραξεν ἔργα ἡρωϊσμοῦ καὶ φιλοπατρίας; Ὅχι. Δὲν θέλω ἀπασχολῆσαι δι' αὐτῶν τὸ Σεβαστὸν τοῦτο σῶμα, οὐδὲ δύναμαι νὰ περιγράψω ἔργα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ὁ βίος τοῦ ἀειμνήστου Καρατάσου, ὡς ὁ βίος τῶν πρωταγωνιστῶν ὄλων, εἶναι, Κύριοι, ὁ βίος καὶ οἱ θρίαμβοι τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο ἀρκοῦμαι νὰ εἶπω ὅτι δὲν εἶναι ἴσως μάχη ἢ θέσις ἔνδοξος τοῦ ἀγῶνος, ὅπου νὰ μὴν ἀκούης : «Τὰ ταμπούρια τοῦ Καρατάσου».

Ἄλλ' ἡ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἑλλάς, Κύριε Πρόεδρε, δὲν ὑπῆρξαν μόναι τὸ στάδιον τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων του. Εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποβλέπων, τὸ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα καθῆκον του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του καὶ εἰς τὴν ἔνδοξον Πελοπόννησον, καὶ δὲν εἶναι μάχη ἢ κίνδυνος, εἰς ἣν δὲν παρενέβη ὡς ἀρχηγός, εἰς ἣν δὲν ἐκινδύνευσεν ὡς στρατιώτης. Ὅτε δὲ ὁ ἀλαζὼν Ἰμβραϊτῆς διήρχετο ἐν λόγῳ πυκνῇ καὶ συνεσσωματώθη² εἰς τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἦτον πῦρ καὶ θάνατος ἢ διάβασίς του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου ὑπόδακρος προέταξε τὰ στήθη του εἰς Σχοινόλακκα καί, κτυπῶν καὶ κτυπούμενος πανταχόθεν, «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» ἐπεφώνησε καὶ ξιφῆρης ριπτόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔθεσε τὴν σημαίαν εἰς λύθρον αἵματος καὶ θριάμβου, ἐνῶ ἢ ἔφευγον πανταχόθεν ἢ ἐπιπτον νεκροὶ οἱ δαίμονες τῆς Αἰγύπτου!...

Μετὰ τοῦτο, κατὰ τὸ 1827, ὅτε τὸ ἔνδοξον Μεσολόγγι δὲν ὑπῆρχεν, ὅτε εἰς τὰς ἡρωϊκὰς Ἀθήνας ἐκνυμάτιζεν ἡ ἡμισέληνος τῶν ἐχθρῶν, ὅτε ὁ φοβερός Κιουταχῆς ἐπλημμύρισεν ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ κατέκαυσε καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῆς κομόπολιν³, τὰ Μέγαρα, ὅτε ὁ ἀλαζὼν Ἰμβραϊτῆς ἐπυρσόλει τὰς χώρας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν Μύλων⁴ εἰς || (σ. 7) τὰ πρόθυρα τοῦ Ναυπλίου, ἢ τότε Κυβέρονῆσις ἐπεμψεν ἀντιπρόσωπον, πληρεξούσιον, τὸν ἐντιμον νῦν γεροσυιαστὴν Ἀδὰμ Δούκαν, δίδουσα⁵ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν του τοὺς ἀοιδίμους⁶ ἀρχηγοὺς Νικόλαον Κριεζώτην καὶ Βάσον Μαυροβουνιώτην, ἵνα, ἐλθόντες εἰς τὰς Βορείους⁷ νήσους, εὗρωσι⁸ τὸν ἀείμνηστον πατέρα μου καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ συμπράξωσιν εἰς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ τῆς Πατρίδος. Συ-

1. συνενέσει τὸ χφ. 2. συσσωματώθη τὸ χφ. 3. κομόπολιν τὸ χφ. 4. Μήλων τὸ χφ. 5. δίδου τὸ χφ. 6. ἀοιδήμους τὸ χφ. 7. βορέειους τὸ χφ. 8. εὗρωσι τὸ χφ.

σκέψεως τότε γενομένης ἀπεφασίσθη νὰ κτυπήσωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς Θετταλομαγνησίαν, ὃ δὲ Ἰωάννης Δούκας ἔφερε πρὸς τοῖς ἄλλοις, διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ πλοῖά τινα τῶν γενναίων Ψαροϊανῶν.

Τότε ὁ παστὴρ τῆς Λαοίσης, μαθὼν ταῦτα, ἔπεμψεν εἰς Θετταλομαγνησίαν ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους Ὀθωμανοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Νούρκα Σέρβιανη καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, εἰς δὲ τὴν θέσιν «Παλαιὰ Παναγιὰ καὶ Ράδια» ἔγινε¹ πεισματωδεστάτη μάχη, ὅπου ὀλίγοι Ὀθωμανοὶ ἔμειναν, ἵνα ἐπιστρέφοντες ἀναγγείλουν εἰς τὸν κυριάρχην τῶν τῆν φοβερὰν ἦτταν τῶν, οἱ δὲ ἀρχηγοί, οἱ ὀπλαρχηγοί, αἱ σημαῖαι, τὰ πάντα, καὶ πλῆθος λαφύρων, ἔμειναν εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ μὲν² Ν. Κριεζιώτης, Βάσος Μαυροβουνιώτης καὶ Ἰωάννης Δούκας ἐπέστρεψαν εἰς Κέα καὶ Σαλαμίνα, ὅπου εἶχε διαδοθῆ³ ὅτι ἔρχεται ὁ ἀείμνηστος Κυβερνήτης, ὃ δὲ πατήρ μου ἔμεινε καὶ πάλιν μὲ τὰ στρατεύματά του ἀρχηγὸς τῆς θέσεως.

Κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου⁴ 1828 ἔφθασε καὶ ὁ περιμενόμενος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρχιστράτηγος Γκνεραλ-Ζούρτζ⁵, πολιορκῶν τότε τὴν Βόνιτσαν, εἶχεν ἀνάγκην πλοίων διὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, σταλθεὶς τότε ὁ ἀρχιναύαρχος⁶ Ἀνδρέας Μιαούλης πρὸς τὸν πατέρα μου, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὰ δύο ἰδιόκτητα πλοῖα του, ὑπεχρέωσε δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ παραδώσωσι καὶ τὰ ἰδικὰ τῶν, τὰ ὅποια ἐστάλησαν εἰς τὸν ἐν Βονίτση ἀρχιστράτηγον⁷ διὰ τοῦ ἀντιναύαρχου Ἀντωνίου Κριεζῆ, ὅστις διέβη, πολεμῶν καὶ πολεμούμενος, διὰ τῶν φρουρῶν Πρεβέζης καὶ Προόντης⁸, εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν⁹ κόλπον. Μάρτυρας τῶν λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τὸν ἀρχιστράτηγον¹⁰ Ζούρτζ, τὸν ἀντιναύαρχον Ἀντώνιον Κριεζῆν, καὶ τὸσους ἄλλους ἀνωτέρους ἀξιωματικούς.

Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ ὁ ἀγὼν ἐπερατώθη τὸ 1829, ὁ πατήρ μου || (σ. 8) διῆλθεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὅλας αὐτοῦ τὰς περιπετείας ὡς Γενικὸς ἀρχηγός, καί, φέρον πάντοτε τὰς πλέον ἱερὰς ἀναμνήσεις, ἀπέθανε τὴν 22 Ἰανουαρίου¹¹ 1830.

Ὅλα ταῦτα, Κύριε Πρόεδρε, ἂν διεγράφησαν μὲ τὸν χρόνον, καὶ ὡς οἱ αὐτοῦρογοὶ τῶν ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λήθην, δὲν εἶναι, ὄχι, μὰ τὰ παθήματα τοῦ ἀγῶνος, δὲν εἶναι μῦθοι κενοί, οὔτε ὑπερβολαὶ λόγων. Ἄν δὲ ἀσθενῶς μόνον καὶ ἐν ὀλίγοις τὰ περιέλαβον διὰ τῆς παρουσίας, πολὺ εὐγλωττότερον¹² τὰ διαβεβαιούσιν ἄλλοι, εἰς οὓς ὀφείλομεν καὶ σέβας καὶ θαυμασμόν, καὶ οὔτινες καλοῦν-

1. ἔγινε τὸ χφ. 2. ὁ μὲν τὸ χφ. 3. διαδοθῆ τὸ χφ. 4. Ἰανουαρίου τὸ χφ. 5. ἀρχιστράτηγος τὸ χφ. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἄγγλο Φιλέλληνα στρατηγὸν R. Church. 6. ἀρχιναύαρχος τὸ χφ. 7. ἀρχιστράτηγον τὸ χφ. 8. Προόντης τὸ χφ. Διάβ. Προόντης, τὸ σημερινὸ Ἄκτιον. 9. Ἀμβρακικὸν τὸ χφ. 10. ἀρχιστράτηγον τὸ χφ. 11. Ἰανουαρίου τὸ χφ. 12. εὐγλωττότερον τὸ χφ.

τα Ζαΐμης, Κουντουριώτης¹, Μαυρομιχάλης, Βότζαρης, Κολοκοτρώνης κ.τ.λ. Τὰ πιστοποιητικά λοιπὸν τοιούτων περιδόξων ἀνδρῶν ὑποβάλλω ἐνόπιον Ὑμῶν, Κύριοι, καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀπόκειται νὰ εἴπωσιν ἤδη ἂν ἐκτελοῦν τὴν πάτριον διαθήκην καὶ ἂν ἀναγνωρίζουν τὴν πιστοποίησιν τῶν πατέρων των.

Καθ' ὄλην δὲ τὴν πολυστένακτον αὐτὴν σειρὰν τῶν κινδύνων, εἰς ὅλον τὸν κυματισμὸν τοιούτων πράξεων καὶ ἀγῶνων, ὁ εὐσεβῆστος ὑποφαινόμενος παράπλευρος ἀείποτε τοῦ πατρός μου, δὲν εἶναι, Κύριε Πρόεδρε, ἀγὼν ἢ κίνδυνος, δὲν δὲν συνεμερίσθην μαζί του, δὲν εἶναι συμφορὰ, ἦν δὲν ὑπέστην πλησίον αὐτοῦ, οὐδὲ δοκιμασία, ἦν δὲν διήλθομεν ἐκ τοῦ ἴσου, διότι τὸ αὐτὸ σύνθημα, ἢ ἔγερσις τῆς Πατρίδος, ἦτον τὸ σύνθημα ὅλων, καὶ σφαγαὶ καὶ αἰχμαλωσίαι καὶ στέρησις ὑπαρχόντων τὸ καθῆκον ἐκάστου.

Ἡ [ἐκ] νεκρῶν ἀνάστασις τῶν ἐθνῶν, ἀπαιτεῖ, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, Κύριοι, οὐ μόνον ποταμοὺς αἱμάτων μαρτυρικῶν, ἀλλὰ καὶ καταστροφὰς πόλεων καὶ ἐμπρησμοὺς οἰκιῶν καὶ ἐξόντωσιν ὑπαρχόντων καὶ ἐν γένει πᾶσαν θυσίαν ἀτομικήν, διὰ νὰ ἔλθῃ ἢ ἐπιούσα γενεὰ νὰ πνεύσῃ τὴν ζωὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παρελθούσης. Τὴν στερεὰν ταύτην ἀλήθειαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοῇ ἢ Ἑλλάς τοῦ 1821, καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι κατὰ σειρὰν αἱ Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις, βλέπουσαι, Κύριοι, ὅτι κατὰ τὴν ἐναγώνιον πάλην ἐκείνην οὐ μόνον ἐκαλεῖτο ὁ Ἑλληὶν εἰς φόρον αἵματος καὶ θανάτου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κλαύσῃ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν ἀτίμως τῶ οἰκείων του, νὰ ἴδῃ καιομένας τὰς πόλεις του, τὰ κτήματά του καταστρεφόμενα καὶ εἰς βάραθρον || (σ. 9) χαῖνον νὰ καταρρεύσωσι τὰ πλοῦτη, αἱ οἰκίαι, τὰ ἀγαθὰ του, καὶ γυμνὸς καὶ ἀνέστιος νὰ ἐξέλθῃ τοῦ χάους ἐκείνου μὲ τὸ πρόνομιον² τοῦ ἀλήτου καὶ μίαν δάφνην ὀδυνηράν. Αὐτὰ βλέπουσαι, Κύριοι, αἱ κατὰ καιροὺς Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις μιᾷ φωνῇ ἀνεκήρυξαν ὅλοι ὅτι εἰς πάντας τοὺς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος μοχθήσαντας ἅμα τῇ σωτηρίᾳ τοῦ ἔθνους, θέλει δοθῆ ἀνάλογος τῶν ἔργων των ἀμοιβή, καὶ τοῦτο διὰ νὰ εὐρωσι ἅν ἐν στρέμμα γῆς νὰ θρέψῃ τὴν δυστυχίαν των, ὀλίγον θλιβερόν χῶμα νὰ κρύψῃ τὰ γυμνὰ κόκκαλά των. Τὸ κήρυγμα τοῦτο τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων εἶναι, Κύριοι, συμβόλαιον Ἱερῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγνητῆς ἐγράφη τὸ ἔθνος, καὶ ἐπισφράγισις³ εἶναι τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων. Ὁ ἀναβάλλων λοιπὸν τοιοῦτο συμβόλαιον διαφεύδει⁴ τὸ ἔθνος καὶ ἐπὶ τῆς ὁδύνης λιμοκτονούντων ἀγωνιστῶν καταδικάζει τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον. Ἐκ τούτου καὶ ἢ ἐν Ἀθήναις ἐπελθοῦσα Συνέλευσις, πρῶτον αὐτῆς ἀνέγραψε ψήφισμα τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγωνιστῶν καί, ἐπιβεβαιούσα τὰ ὑπὸ τῶν Συνελεύσεων ὅλων ψηφισθέντα, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν λησμονεῖ τὸ ἔθνος τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων, καὶ ἐν καθῆκον αἰσθάνεται, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν του ὑποχρεώσεων...

Αἱ ὑποσχέσεις αὗται δὲν ἦσαν — ὄχι — τὰ ἐλατήρια, ἔνεκα τῶν ὁποίων

1. Κουντουριώτης τὸ χφ. 2. πρόνομιον τὸ χφ. 3. ἐπισφράγισις τὸ χφ.
4. διαφεύει τὸ χφ.

ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας ὁ Ἕλληνας καί, ὅταν ἀπὸ τοῦ Ταυῖνίου μέχρι τοῦ Αἴμου, ὀλόκληρος φυλὴ ἀπέθνησκε μαχομένη, ὅταν Κασάνδρα καὶ Νάουσα¹ ἐλούοντο εἰς τὸ αἶμα καὶ ἀναπέτα πυρίφλεκτον² τὸ Ἅγιον Μεσολόγγι, μὲ τὰς ἱερὰς ἐκεῖνας ἡμέρας, ἔν εἶχε σύνθημα ἕκαστος, τὸν θούριον³ τοῦ Φεραίου, μίαν ἀξίωσιν ἀμοιβῆς, τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Πατρίδος!... Καὶ ὅταν θυσιάσῃ τις καὶ πλοῦτη καὶ τέκνα, ὅταν ἀρνητῆι⁴ τὸ ἐνεστώδες καὶ δίδῃ προσφορὰν τὴν ζωὴν του, δὲν ἐμπορεῖται ἀντὶ τούτων μελλούσας ἀμοιβὰς ἀμφιβόλους... Ἐκ τούτου, Κύριοι, ἰδέτε ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν ἀγωνιστῶν, οἱ μὲν ἀπέθανον ἐπὶ ψάθης, καὶ δημοσίᾳ δαπάνῃ τοῖς ἐπρομήθευσαν τὸν λίβανον τῆς κηδείας, οἱ δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς ἐστίαις των, μὴ καταρώμενοι τὴν ἐλευθερίαν, ἄλλοι δὲ κείνται εἰς ἀγνωστα μνήματα μὲ ἓνα παρήγορον βόλι εἰς τὴν καρδίαν, καὶ κρυτοὶ μόνον καὶ ἄστεργοι περιωζόμεθα πὸν ὀλίγοι ἔτι ἀγωνισταί, τὸ δάκρυ πνίγοντες ἀγρώχως, ἀλλ' ἀποθνήσκοντες ἐκ τῆς πείνης! Σπεύσατε, Κύριοι, Σπεύσατε! Μετ' οὐ πολὺ δὲν θέλομεν πνέει οὐδ' αὐτὴν τῆς Πατρίδος τὴν αὔραν καὶ ἀντὶ τοῦ ὀβολοῦ τῆς κηδείας, δότε μας κἂν τὸν ὀβολὸν ξηροῦ ἄρτου! Αὐτὸ σᾶς ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον, αὐτὸ || (σ. 10)σᾶς ἐπιβάλλει τὸ Ἕθνος, καὶ ἡ καρδιά Σας... Τιμὴ, ζωὴ, περιορισία, ἰδοὺ νομίζω, Κύριοι, ἡ πολυτιμότερα τριάς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅλα ταῦτα προσέφερον ὁ πατήρ του εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος... Τιμὴ; Καὶ ποῦ εἶναι σύζυγος⁵ ἢ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ὡς σπλάγγνα του ἀποσπῶντες ἔσυραν οἱ ἐχθροὶ εἰς ὄνειδος καὶ δουλείαν; Περιορισία; Καὶ ποῦ εἶναι οἱ θησαυροὶ⁶, τὰ ποίμνια, ὀλόκληροὶ συνοικίαι⁷ καὶ κτήματα, ἀφ' ὧν ἀπεκδυθεὶς ὁ πατήρ μου κατέβη εἰς τὸν στρόβιλον βασιάνων καὶ δυστυχίας; Ζωὴ; Καὶ δὲν ἐθρήνησε πενήτηκοντα οἰκείους του φονευθέντας; Καὶ δὲν αἰμάτωσεν ἡ ψυχὴ του εἰς τὴν ἀπώλειαν πέντε ἡρωϊκῶν τέκνων του; Καὶ δὲν προσέφερον ἔτι τοσάκις τὴν ζωὴν του ὡς τελευταίαν θυσίαν καὶ προσφορὰν; Τί ἄλλο τῷ ἐλλείπετο πλέον; Μία ἰσχνὴ καὶ πολυδάκρυτος ὑπαρξίς καὶ ταύτην τὴν ἐκύβευσε⁸ χιλιάκις, ἀλλ', ἢ σκληρὸν ἢ εὐσπλαγχνον, δὲν τὸν ἀνέπασεν⁹ ἓνα βόλι. Ναί, Κύριοι, ὡς οἱ μεγαλοεργοὶ καὶ περιώνυμοι πατέρες ὑμῶν ἀνέκραξαν «εἰς τὰ ὄπλα» καὶ Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ καὶ Νῆσοι, ἠγέρθησαν εἰς τὴν κλήσιν των, καὶ ὁ ἀειμνηστος πατήρ μου ἠγειρεν ὡς αὐτοὶ ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν, αἶρων τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους, προσέφερον ὡς ἐκεῖνοι ὅτι πολῦτιμον κρατεῖ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὰς θυσίας ταύτας μὲ μόνον ἀντεζύγησε τὸν ὄλεθρον τῶν ἐχθρῶν, κομίζων εἰς τὸ μνήμα ὡς μόνην ἀμοιβὴν τὴν πενίαν... Τοιοῦτοι μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοι ἀθληταὶ παθημάτων, οἱ Μωῦσεῖς αὐτοὶ ἐνὸς Ἕθνους, εἰπέτε, Κύριοι, δὲν εἶναι ἄξιοι τοῦ Σεβασμοῦ τῆς Πατρίδος, καὶ ἂν δὲν τοῖς ὀφείλωνται¹⁰ ἀνδριάντες, δὲν τοῖς ἀνήκει κἂν ὁ ἄρτος ὁ ξηρὸς τοῦ ἐλέους;

1. Κασάνδρα καὶ Νάουσα τὸ χφ. 2. περίφλεκτον τὸ χφ. 3. τὸν θούριον τὸ χφ.
4. ἀρνεῖται τὸ χφ. 5. σύζυγος τὸ χφ. 6. θησαυροὶ τὸ χφ. 7. ὀλόκληροι συνοικίαι τὸ χφ.
8. ἐκύβευσε τὸ χφ. 9. ἀνάπασε τὸ χφ. 10. ὀφείλωνται τὸ χφ.

Ἐν μέσῳ τῆς συναισθήσεως ταύτης εὐρίσκει τις τὴν παρηγορίαν, ὅτι τινὰ τῶν εὐγενῶν τούτων ὀνομάτων δὲν παρελείφθησαν ἐντελῶς καὶ αἱ φωναὶ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων εἰσηκούσθησαν ὑπὲρ ἑνὸς τοῦλάχιστον Καραϊσκού, ὑπὲρ ἑνὸς μεγαλοργοῦ Βότζαρη, ὑπὲρ τοῦ περιδόξου Ζαῖμη, ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου τοῦ ἀγῶνος μας Κουντουριώτου¹, ὑπὲρ τοῦ ἡμιθέου Μιαούλη, ὑπὲρ τῶν Μαυρομιχαλαίων, τοῦ Γιατράκου καὶ ἄλλων. Τίς γὰρ μὴν χύνη, Κύριοι, εὐγνωμοσύνης ἐθνικῆς δάκρυα, βλέπων ὅτι εἰς τὰς ἐνδόξους ταύτας οἰκίας ἐδόθησαν ἀνὰ 1000 τοῦλάχιστον στρέμματα γῆς, διὰ τὰ δοθῆ μέρος δικαιοσύνης εἰς τοὺς υἱοὺς, ἀνθ' ὧν ἐθυσίασαν || (σ. 11) οἱ πατέρες; Ἐν αὐτῇ δικαιοσύνῃ αὕτη ὀφείλεται ἄρα καὶ εἰς τὸν γηραιὸν Καρατάσον; Τὰ ἄλλα² καὶ αἱ θυσίαι αὐτοῦ ἀναγνωρίζονται ὡς τῶν ἄλλων ἢ, ἀντὶ πλούτου καὶ αἵματος, προσέφερον εὐχὰς εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἡ φωνὴ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων πρέπει γὰρ βωβαθῆ δι' αὐτὸν καὶ γὰρ διαγραφῆ ὡς παρὶν τὸ ὄνομα, αἱ πράξεις καὶ τὸ μνημεῖον ἴσως αὐτοῦ; Τὸ ζήτημα τοῦτο, Κύριοι, ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται γὰρ δικάσῃτε, ἂν εἰς συναθλητῆς τῶν πατέρων Σας, εἰς δηλαδὴ πατὴρ Σας, πρέπει γὰρ ἀποκλεισθῆ τῆς μερίδος του, καὶ γὰρ διαγραφῆ ὡς ἀλλόφυλος. Θέσατε τὴν δεξιὰν εἰς τὸ στήθος καὶ ἀποφασίσατε, Κύριοι...

Ἐν αἱ θυσίαι καὶ τὰ παθήματα τοῦ Πατρός μου ἀναγνωρίζονται³, ἂν οἱ ἀγῶνες καὶ κίνδυνοί μας δὲν εἶναι ὄνειρα, ἂν μετὰ τόσους πόνους λαμβάνω σήμερον ὅ,τι εἰς Γραμματεὺς Ὑπουργεῖον καὶ μὲ 250 δραχμὰς ζητῶ γὰρ συντηρήσω υἱὸς ἢ υἱὸν ἀποκαταστήσω τὰς θυγατέρας μου, ἂν αἱ ἀλήθειαι αὗται ἀναγνωρίζονται⁴, δότε τὴν ἀναλογίαν μου, Κύριοι, δότε καὶ εἰς ἐμὲ 1000 πολυπαθῆ στρέμματα γῆς, διὰ τὰ ἀσφαλίσω τὸν ἄρτον τῶν τέκνων μου, πρὶν κλείσω μετ' ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμούς... Δότε με, Κύριοι, τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ δικαίου· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος καὶ τῆς τιμῆς τῆς· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, διότι Πατὴρ καὶ δίκαιον, ἔστιν ὁ Θεός...

Ἐν ὅχι, εἰπέτε το, Κύριοι, ἀλλ' εἰπέτε το πλέον «μακρὰν ἡμῶν Καρατάσε»· δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους», διὰ τὰ λάβω κἄν μίαν ἀπόφασιν καί, εὐλογῶν τὸ ὄνομα τῆς Πατρίδος, γὰρ θάψω εἰς γωνίαν τινὰ τοὺς πόνους καὶ τὰς θυσίας μας.

Ὁ εὐπειθής

Δημήτριος Τζάμης Καρατάσος

1. Κουντουριώτου τὸ χφ. 2. ἄλλα τὸ χφ. 3. ἀναγνωρίζοντας τὸ χφ.
4. ἀναγνωρίζονται τὸ χφ.

2

Πρὸς

Τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος

Κύριε Πρόεδρε!

Ἐάν και εἶναι περιττὸν νὰ ἐξιστορήσω τὰς θυσίας και τὰ δικαιώματα τοῦ μακαρίτου συζύγου μου και ἐν γένει τῆς οικογενείας τοῦ Καρατάσου, διότι ἀποτείνομαι πρὸς ἄνδρας, οἵτινες γνωρίζουσι κάλλιστα τὰ παθήματα και δικαιώματα τοῦ ἀγῶνος, ὡς μετασχόντες¹ ἐνδόξως αὐτοῦ, μόνον τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ ἐσωκλείω ὧδε ἀντίγραφον ἀναφορᾶς τὴν ὁποίαν ὁ μακαρίτης σύζυγός μου εἶχε δώσει κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1860 εἰς τὸ τότε Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον, μὴ λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις του, ἐνεκα τῆς τότε κατ' αὐτοῦ καταφορᾶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς πεσοῦσης δυναστείας, τὸν ἀπήλπισε και ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἔπαθεν ὅλα ὅσα ὑμεῖς καλῶς γνωρίζετε. Ἦδη πιστεύω ἀδυστάκτως, ὅτι θέλετε ἴδει τὸ δίκαιον και θέλετε ἀπονεύει τὴν ἀπαιτουμένην δικαιοσύνην, ὅ,τι ἀνήκει ἀπέναντι τῶν θυσιῶν και ἀγῶνων εἰς τὴν οικογένειαν τοῦ Καρατάσου.

Μένω μὲ βαθύτατον Σέβας

Ἐὐπειθεστάτη χήρα

Αἰκατερίνη Δ. Τζάμη Καρατάσου.

Γ'. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΡΑΤΑΣΑΙΩΝ

Παρατηρητέα τὰ ἐξῆς ἐπὶ τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς συλλεγεῖσας πληροφορίας διὰ τὴν οικογένειαν τῶν Καρατασαίων².

1. Τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ Καρατάσου

Ὁ Τσάμης Καρατάσος ἀναφέρει τὸν πατέρα του, ὡς ὁ «Γέρον Καρατάσος», «Καρατάσος», «ὁ Πατὴρ μου», μὴ μνημονεύων τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα του. Ὁ Ν. Φιλιππίδης γράφει³: «Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ὁ Καρατάσος προσέ-

1. μετεσχόντες τὸ χφ.

2. Ἡ περαιτέρω ἀξιολόγησις και κριτικὴ τῶν δεδομένων ὑπὸ τῶν ἐγγράφων πληροφοριῶν περὶ τῶν διαφόρων μαχῶν κλπ. ἐκφεύγει τοῦ περιορισμένου σκοποῦ τῆς παρούσης μελέτης.

3. Βλ. Ν. Γ. Φιλιππίδου, ἔ.ἀ. σ. 345. Περὶ τοῦ ὄροπεδίου Καραντὰς ἢ Καρατὰς βλ. Δ. Πλατρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Α', Ἔδεσ-

λαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου ὥρων τῆς Ναούσης κειμένου ὄρους «Καρατάτσι», ἀλλὰ πλανῶνται δεινῶς· διότι αὐτὸ τὸ κύριον ὄνομα αὐτοῦ, ὡς θετικῶς γιγνώσκομεν, ἦτο Τάσος (= Ἀναστάσιος), προσετέθη δὲ κατόπιν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ γενναίου ἀνδρὸς μόνον τὸ τουρκικὸν ἐπίθετον καρὰ (= μαῦρος), ὅπερ συνήθως τιμῆς χάριν προσήρμοζον οἱ Ὀθωμανοὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν γενναίων καὶ μελανόχρων ἀνδρῶν, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη τὸ Καρατάσος, ὡς τὸ Καραῖσκος, Καραῖσκάκης, Καραγιῶργος, Καραμητσος, Καραμπατάκης κλπ. Ἄλλως οὐχὶ σπανίως ὁ ἀνὴρ ἀπεκαλεῖτο καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πρότερον ἀπλῶς μόνον Τάσος ἢ Καπετὰν Τάσος, τοῦτέστιν ἄνευ τοῦ προσθέτου καρὰ». Ὁ Ἰ. Πετρώφ γράφει¹ ὅτι ἰδρυτῆς τῆς οἰκογενείας τῶν Καρατασαίων ἦτο «ὁ Ἀναστάσιος ἢ κοινῶς Τάσος Καρατάσος, ὁ ἐπικληθεὶς γέρω Καρατάσος».

Εἰς τὰ δημοσιευθέντα κείμενα μᾶς παραδίδεται ὁ τύπος Καρατάσος, ὡς γράφει τοῦτον καὶ ὁ Ν. Φιλιππίδης, ἀλλοῦ δὲ Καρατάσος² καὶ Καρατάσιος³. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ οἰκογένεια Καρατάσου θὰ εἶχεν ἀρχικῶς ἕτερον ἐπώνυμον, ὠνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Γέρο-Τάσου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος, ἦτο δὲ μελαμπὸς καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Καρα (= μαῦρος) Τάσος, ὅπως ἡ Βέροια ἐκαλεῖτο Καρα-Βέροια καὶ Καραφέροια, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν κατελήφθη δυσχερῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἢ κατ' ἄλλην ἄποψιν ἐπειδὴ ἐταλαιπωροῦντο οὗτοι ἐκ τοῦ κλίματός της λόγῳ τῶν πολυημέρων βροχοπτώσεων. Συνεπῶς, ἐκ τοῦ ὀνοματεπωνύμου τοῦτου γνωρίζομεν μόνον τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος ἢ Τάσος,

σα 1924, σ. 15 καὶ 109, σημ. 2, Ν. Σ χ ι ν ἰ ἄ, Ὀδοιπορικαὶ σημειώσεις Μακεδονίας, Ἠπείρου κλπ., τεύχ. Α', Ἀθῆναι 1886, σελ. 170 - 1, Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η ἔ.ἀ., σ. 190 καὶ τοῦ ἰ δ ἰ ο υ, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας, Β', Θεσσαλονίκη 1954, σ. 162 καὶ 237. Ὁ Ι. Μ η λ ι ὀ π ο υ λ ο ς, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τετράδιον 2ον, σ. 29 (περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χ ι ο ν ἰ δ η, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμος 1ος, Βέροια 1960, σ. 42, βιβλιογραφία), ἀπαριθμεῖ καὶ τὸ ἀνύπαρκτον χωρίον «Καρατάσι» μεταξὺ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας - Ναούσης, τὰ ὁποῖα ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1822, ἀλλὰ πλανᾶται προφανῶς, ἐκλαμβάνων τὸ ὄροπέδιον ὡς χωρίον, ὡς πράττει καὶ διὰ τὸ «Ντούρλιω», τὸ ὁποῖον ὀνομάζει ἐπίσης χωρίον.

1. Βλ. Ι. Π ε τ ρ ῶ φ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη α.

2. Βλ. Ι. Π ε τ ρ ῶ φ, ἔ.ἀ., σ. 19-26, Ν. Κ α σ ο μ ο ὄ λ η, Ἐνθυμήματα στρατιωτικά, ἐπιμελεία Γ. Βλαχογιάννη, τόμος Α', Ἀθῆναι 1939, σ. 11 κ.έ. καὶ Ι. Μ α μ α λ ἄ κ η, ἔ.ἀ., καθὼς καὶ εἰς τὰς προγενεστέρας, σχετικὰς, μελέτας του.

3. Βλ. Δ. Π λ α τ α ρ ἰ δ η - Ε. Σ τ ο υ γ ι α ν ν ἄ κ η ἔ.ἀ., σ. 76 κ.έ. Οὕτως ἀναφέρεται καὶ εἰς νεκρολογίαν ἀναδημοσιευομένην εἰς τὸ τέλος τῆς ἀνά χειρᾶς μελέτης, Πβλ. Ι. Ο ἰ κ ο ν ὄ μ ο υ, Λ α ρ ἰ σ α ἰ ο υ, Ἐπιστολαὶ διαφόρων..., Ἀθῆναι 1964, σ. 465 κ.έ., καὶ ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 816/26.11.1967. Ὁ Ι. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η ς ἔ.ἀ., ἀναγράφει Τάσος Καρατάσιος ἢ Γέρο Καρατάσιος.

τὸ δὲ ἀρχικὸν ἐπίθετόν του εἶναι ἄγνωστον, ἐπισκιασθὲν ὑπὸ τοῦ νέου τοιούτου, ὅπως συμβαίνει συνήθως μὲ τοὺς πολεμάρχους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δικαιολογοῦνται οἱ τύποι Τάσσος καὶ Καρατάσος (μὲ δύο σ), οὔτε ὁ τύπος Καρατάσιος, διότι τὸ ἐπίθετον τοῦτο δὲν προήλθεν ἐκ τοῦ Ἀναστάσιος, ὁπότε ἔδει νὰ λέγηται οὗτος Καραναστάσιος, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ Τάσος καὶ ἐπομένως ὀρθότερα, ἱστορικῶς καὶ γλωσσολογικῶς, εἶναι ἡ γραφή Τάσος ἢ Καρατάσος.

2. Ἡ καταγωγή τοῦ Καρατάσου

Γίνεται κοινῶς παραδεκτὸν ὅτι ὁ Καρατάσος ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ντοβρά ἢ Δοβρά Βεροίας κατὰ τὸ ἔτος 1764¹. Παρὰ ταῦτα ὁ Ν. Κασομούλης γράφει² ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ Βερμίου ὄρους ἀκμάζοντος χωρίου Ξερολιβάδου, ὅπερ δὲν φαίνεται ὀρθόν, ἐκτὸς ἐὰν οἱ πρόγονοι τοῦ Καρατάσου κατήγοντο ἀπὸ τὸν οἰκισμὸν τοῦτον. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐγκατεστάθη περὶ τὸ 1770 εἰς τὸ περὶ τὴν Νάουσαν χωρίον Διχαλεύρι³. Ἀπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησεν οἰκογενειακῶς ὁ Καρατάσος περὶ τὸ 1798 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νάουσαν⁴, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς κατὰ

1. Βλ. Νεκρολογίαν, ἔ.ἀ., Ι. Π ε τ ρ ῶ φ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη α, Ν. Γ. Φ ι λ ι π π ῖ δ ο υ, ἔ.ἀ., σ. 19.

2. Βλ. Ν. Κ α σ ο μ ο ὄ λ η, ἔ.ἀ., σ. 49, ἐνθα ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «...Ὁ Τάσιος τῆς Βερροίας, Ξερολιβαδίου, παρ' οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς θέσεως Καραντάς (Μαυρολιθάρι) 4» εἰς τὴν σημείωσιν 4 ἀναγράφονται: «...Ὁ ἀπὸ τὸ Ξερολιβαδο τῆς Βερροίας Τάσιος (Ξερολιβαδίτης) πῆρε Ἀρματολίκι τὸ Καραντάς». Τὰ ἀνωτέρω δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀληθῆ, ὁ δὲ Κασομούλης συμπλέκει ἀδοκίμως τὸ ὄροπέδιον Καραντάς μὲ τὸν Καρατάσον καὶ τὴν καταγωγήν του. Βεβαία θεωρεῖται ἡ ἐκ τοῦ χωρίου Δοβρά καταγωγή του, ὡς ἀναγράφεται καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον νεκρολογίαν. Ἄλλωστε ὁ Καρατάσος δὲν ἦτο ἀρματολὸς μόνον τῆς περιοχῆς τοῦ ὄροπεδίου Καραντάς, ἀλλὰ τῆς Βεροίας, τῶν Γιαννιτσῶν καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὡς σημειοῖ καὶ ὁ υἱὸς του εἰς τὴν δημοσιευομένην πρώτην αἴτησίν του (= 1, σελ. 2). πβλ. καὶ Ν. Γ. Φ ι λ ι π π ῖ δ η ν, ἔ.ἀ., σ. 12 καὶ 21, Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η ν, Οἱ Μακεδόνες, σ. 36.

3. Βλ. Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, ἔ.ἀ., σ. 174-175. Τὰ χωρία Δοβρά καὶ Διχαλεύρι κατεστράφησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822, ἀναφέρονται δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὰ ἐγγραφα τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχεῖου Βεροίας - Ναούσης: βλ. Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἱστορικά ἀρχεῖα, ἔ.ἀ., σ. 11 καὶ 19 καὶ Οἱ Μακεδόνες κλπ., ἔ.ἀ. σ. 174 καὶ σημ. 1, 2, Ν. Φ ι λ ι π π ῖ δ ο υ, ἔ.ἀ., σ. 19, Δ. Π λ α τ α ρ ῖ δ η - Ε. Σ τ ο υ γ ι α ν ν ἄ κ η, ἔ.ἀ., σ. 73, 77 καὶ 159 καὶ Χ. Ἀ ρ α π ῖ δ η, Μετάφρασις ἐν περιλήψει τῶν κωδίκων τοῦ τοπικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχεῖου τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας, τόμων ἀραβικῶν ἐτῶν 1049 καὶ 1050 (ἀνέκδοτον, περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χ ι ο ν ῖ δ η, ἔ.ἀ., σ. 39, βιβλιογραφία), σ. 199, 201, 209, 217, 220. Περὶ τῶν χωρίων τούτων καὶ τοῦ Ξερολιβάδου ἢ Ξηρολειβάδου βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Χ. Χ ι ο ν ῖ δ η, ἔ.ἀ., ἰδίως τόμ. Γ', (Τουρκοκρατία ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

4. Βλ. Δ. Π λ α τ α ρ ῖ δ η - Ε. Σ τ ο υ γ ι α ν ν ἄ κ η, ἔ.ἀ., σ. 75-77.

τὸ 1822 γενομένης καταστροφῆς τῆς πόλεως¹. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἀναφέρεται καὶ ὡς Ναουσαῖος, συνήθως ὅμως ὡς Βεροιεύς, διότι τὸ χωρίον Δοβρὰ εὐρίσκετο πλησίον τῆς Βεροίας, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἡ πλέον γνωστὴ πόλις τῆς περιοχῆς.

Ἐπισημαίνεται, ὁ Καρατάσος, ἀγωνισθεὶς εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ ἐκ τῶν πρώτων, ὧν καὶ μέλος τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας², ἀνήκει πλέον εἰς τοὺς Πανέλληνας.

3. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου

Εἰς τὸ κείμενον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἐγγράφου (σελ. 3) ἀναγράφεται ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐκινδύνευσε νὰ ἀπολέση κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης τὴν σύζυγον τοῦ ἀρχηγοῦ, τὰς θυγατέρας του καὶ πέντε ἄρρενα τέκνα.

Ἡ σύζυγος τούτου, ἡ ἡρώϊς Καρατάσaina, ὀνομάζετο κατὰ τὸν Ἰ. Πετρώφ Μαρία καὶ ἦτο θυγάτηρ ἱερέως ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Βεροίας³. Εἶναι γνωστὰ τὰ μαρτύρια εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἀπεβίωσε, μὴ δεχθεῖσα νὰ ἐξισλαμισθῇ⁴. Διὰ τὰς θυ-

1. Βλ. περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ναούσης καὶ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας - Ναούσης Γ. Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης - Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησίν των, «Μακεδονικά», 8 (1968), σ. 211-221. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Καρατάσου καὶ τὰς σχετικὰς διαμάχας μετὰ τῶν συγχρόνων Βεροιέων καὶ Ναουσαίων βλ. καὶ τὰ δημοσιεύματα εἰς ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», π.χ. φύλλ. 780/19.3.1967, φύλλ. 815/19.11.67, φύλλ. 816/26.11. 67 (ἔνθα ἐπιστολή μου), φύλλ. 819/17.12.1967. Ὁ Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη α, γράφει: «Τὸ σέμνωμα τοῦτο τῆς κλεφτουριάς τῆς Μακεδονίας ἐγεννήθη τῷ 1764 ἐν Δοβρᾷ, κώμη τῆς Βεροίας καὶ ἀνετράφη ἐν Διχαλεύρῃ».

2. Βλ. τὰς ἐργασίας τοῦ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες, σ. 171-172, ἐνθα καὶ βιβλιογραφία, Κατάλογος τῶν Μακεδόνων Φιλικῶν, «Μακεδονικά» 1 (1940), σ. 521, Ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία στὴ Μακεδονία, «Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις», περίοδος Δ', ἔτος Β', τεύχος 9-12 (Μάϊος-Ἰούνιος 1946), σ. 548, 552, σ. 549, ὅπου (ἐκ προφανοῦς τυπογραφικοῦ λάθους) ἀναγράφεται «Καρανάσιος» πρβλ. καὶ «Γρηγόριον Παλαμᾶν», 24 (1940), σ. 183 κέ., 187.

3. Βλ. Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19 στήλη β καὶ σ. 20, στήλη α. Ὁ Ι. Κ. Βασδραβέλλης, Οἱ Μακεδόνες ἀγωνισταὶ εἰς τὰ 1821, Θεσσαλονίκη 1937, σ. 100, γράφει ὅτι ἡ Καρατάσaina ἦτο θυγάτηρ πλουσίου κτηνοτρόφου.

4. Βλ. Πουκεβίλλ (μετάφρ. Ἄρ. Κυριακοῦ), Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, ἥτις ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος, σ. 633. Πβλ. Ν. Γ. Φιλίπιδου, ἔ.ἀ., σ. 71 καὶ 79 καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη. Οἱ Μακεδόνες ἔ.ἀ., σ. 197 καὶ 202. Διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Ἑλληνίδων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, βλ. καὶ περιοδικὸν «Ταχυδρόμος» Ἀθηνῶν, ἔτος 14 (1968), τεύχος 728/22.3.1968, σ. 37-44 ἐνθα καταχωρεῖται μετάφρασις σχετικοῦ βιβλίου ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1826 (διὰ τὰ μαρτύρια τῶν Μακεδονιστῶν σ. 41). Ὁ Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 20, στήλη α, 21, στήλη α, γράφει ὅτι

γατέρας τοῦ Καρατάσου δὲν ἔχομεν ἐτέρας εἰδήσεις, πλὴν ὅτι ἐθυσιάσθησαν καὶ αὐταί. Πάντως θὰ ἦσαν τοῦλάχιστον δύο. Ὁ Τσάμης Καρατάσος γράφει, ὅτι «ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τῶν πολεμίων» πέντε ἀδελφία αὐτοῦ. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχε τοῦλάχιστον ἕξ ἄρρενα τέκνα (συνυπολογιζομένου καὶ τοῦ Τσάμη) καὶ ἐν συνόλῳ τὸ ὀλιγώτερον ὀκτώ τέκνα. Ἐκ τούτων γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς:

α) Τσάμης (Δημήτριος) Καρατάσος.

Τὸ ὄνομά του ἦτο Δημήτριος, πλὴν ὅμως εἶναι γνωστός ὡς Τσάμης ἢ Τσιάμης καὶ Τζάμης ἢ Τζιάμης· ἀπεκλήθη οὕτω διότι ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος¹. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐγεννήθη εἰς τὸ Διχαλεύρι κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1798 καὶ διεκρίθη πολεμῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρὸς του. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο ἥρωσ τῶν γνωστῶν «Μουσουρικῶν» καὶ προσεπάθησε νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων².

Ἡ εἰς τὴν δευτέραν αἴτησιν ὑπογράφουσα σύζυγός του Αἰκατερίνη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Γρίβα.

β) Γιαννάκης (Ἰωάννης).

Ἡ Καρατάσaina ἐκρεμάσθη εἰς τὸν πλάτανον τῆς Βεροίας ὑπὸ τοῦ Τούρκου τοπάρχου, δηλαδὴ εἰς τὴν σημερινὴν πλατεῖαν Ὁρολογίου - Ἡρώου - Δικαστηρίου, δημοσιεύει δὲ (σ. 20, στῆλαι α καὶ β) «ποιητικὴν ἀναπαράστασιν» τοῦ γεγονότος.

1. Βλ. Γ. Βλαχογιάννην, εἰς Ν. Κασομούλην, ἑ.ἀ., τόμ. Α', σ. να', Δεξιππου Ζ. Ἀντωνιάδου, Ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις ἀπὸ τὸ ταξίδι μου. Δημήτριος Τσάμης Καρατάσος «Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης» 6 (1928), σ. 56-62, Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238, σημ. 1. Ἡ λέξις φαίνεται ὅτι εἶναι ἀλβανική. Ξένον φαίνεται (ὡς ὑποστηρίζει καὶ ὁ πολὺς Max Vasmer) καὶ τὸ τοπωνύμιον Δοβρά, περὶ τοῦ ὁποῦ βλ. καὶ Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ Βεροίας, Βερόια 1961, σ. 56-57. Τὸ τοπωνύμιον τοῦτο συναντᾶται καὶ εἰς τὴν Ἡπειρον. Ὁ κ. Σ. Λιάκος, διὰ χειρογράφου σημειώματός του, με ἐπληροφόρησεν ὅτι «ἀπὸ Βλαχοχώρι καταγόταν ὁ ἀρχηγὸς Καρατάσος, ὅπως μᾶς πιστοποιοῦν καὶ τὰ ὀνόματα Τσιάμης καὶ Κουτούλας τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ υἱὸς του Τσιάμης μιλοῦσε τὴν λατινομακεδονικὴν καὶ περιφανεῦσεν γιὰ τὴν βλάχικην καταγωγὴν του». Πβλ. καὶ τὴν μελέτην τοῦ Ἰδίου, Μακεδονικὸς ἀρματολισμὸς, «Ἀριστοτέλης» Φλωρίνης, τεύχη 3, 4 καὶ 5 (1957). Ὁ Χρῆστος Ἀναστασίου Καρατάσος, κάτοικος Ναούσης, ὅστις ἰσχυρίζεται, ὅτι κατάγεται, ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς του, ἐκ συγγενικοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας τοῦ Γέρο - Καρατάσου, παράγει τὸ Τσάμης ἀπὸ τὴν λέξιν τσάμι, ποῦ σημαίνει, ὡς λέγει, ἔλατον (τὸ ὄρθον εἶναι ἀγρόπευκον) καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Τσάμης ἐλέγετο Χριστσάμης. Εἰς τὴν μελέτην τοῦ Δημ. Τσοποτοῦ, Ἡ Θεσσαλομαγνησία (Πήλιον) καὶ τὸ Φρούριον τοῦ Βόλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, «Θεσσαλικά Χρονικά» 1 (1930), 23-54 καὶ 104-105, ὀνομάζεται οὗτος Ψάμης. Γνωστόν εἶναι ὅτι Τσάμηδες ἐλέγοντο οἱ κάτοικοι τῆς Νοτίου Ἀλβανίας, τῆς Τσαμουριάς.

2. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 23-26· πρβλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238 κ.έ., Δέξ. Ἀντωνιάδου, ἑ.ἀ., σ. 60 κ.έ. καὶ ἰδίως Ι. Μαμαλάκη, ἑ.ἀ., σ. 1 κ.έ., ὅπου καὶ μνεῖα καὶ κριτικὴ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

Ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου¹, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ πατήρ τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐλέγετο Ἰωάννης. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Διχαλεύρι κατὰ τὸ ἔτος 1795². Ἔλαβε μέρος κατὰ τὰς διεξαχθείσας εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης κατὰ τὸ 1822 μάχας, ὅπου καὶ ἐφονεύθη³.

γ) Κωνσταντῖνος (Κώστας ἢ Κωσταντῆς ἢ Κουτούλας ἢ Κωτούλας).

Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου ὁ Κωνσταντῖνος διεσώθη καὶ ἐπολέμησε μαζί μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὸν ἀδελφόν του Τσάμη. Δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς πότε ἐγεννήθη καὶ πῶς ἀπέθανε⁴.

δ) Θανάσης.

Οὗτος, νήπιον ὢν ἢ ἔφηβος, ἐφονεύθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὡς αἰχμάλωτος⁵.

ε) Ἴτερος, νήπιον ἢ ἔφηβος, ἀγνώστου ὀνόματος. Κατὰ τὸν Ἰ. Πετρώφ⁶ κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης ἠγόρασαν τοῦτον δύο Ἄραβες ἐξ Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι τὸν ἐξισλάμισαν. Οὗτος ἐγένετο πασσᾶς («Καρατάς πασσᾶς»), κατὰ δὲ τὸ 1857 συνητητήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Τσάμη εἰς Αἴγυπτον καὶ κατ' ἀρχὴν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μωαμεθανισμόν, τελικῶς ὁμως δὲν ἔπραξε τοῦτο, διὰ νὰ δύναται νὰ βοηθᾷ τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας.

στ) Δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰδήσεις διὰ τὸν ἕτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, ὅστις ἐθυσιάσθη κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἦτο τέκνον τούτου ὁ εἰς τουρκικὰ ἔγγραφα ἀναφερόμενος «Ἀντώνιος, υἱὸς τοῦ Τάσιου»⁷. Εἰς τὴν κατωτέρω νεκρολογίαν ἀναγράφεται ὅτι ἐφονεύθη ὁ

1. Βλ. Ν. Γ. Φιλίππιδου, ἔ.ἀ., σ. 55, 64 καὶ 69.

2. Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔ.ἀ. σ. 11.

3. Βλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.ἀ., σ. 77-80, 81, 101, 159, 197 καὶ 204· πβλ. καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἔ.ἀ., σ. 50, 178-9, 183, 187 καὶ 189.

4. Ὁ Ν. Κασομούλης, ἔ.ἀ., σ. 11 γράφει: «γ) Κωνσταντῆς, ἤκμασε 1805-1832»· πβλ. καὶ σ. 16. Εἰς τὸν τόμον Γ', σ. 53, ἀναγράφεται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1828 ὠργάνωθησαν τρεῖς ἑκατονταρχίαι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τσάμη. Τῆς μίας ἐκ τούτων ἦτο ἀρχηγός: «Γ' Κώστας Καρατάσιος, Ντοβρά, 20 στρατ. 65», φέρεται δηλαδὴ οὗτος (ὡς καὶ ὁ Τσάμης) ὡς γεννηθεὶς εἰς Δοβρά. Πβλ. Ν. Φιλίππιδου, ἔ.ἀ., σ. 60 καὶ 61, ὅστις θεωρεῖ τοῦτον ὡς τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἔ.ἀ., σ. 50 καὶ 198. Εἰς ἔγγραφον δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Ι. Μαμάλακη, ἔ.ἀ., σ. 184, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο νεώτερος τοῦ Τσάμη καὶ ὅτι ἀπεβίωσεν ἐν Τρικάλοις τῆς Πελοποννήσου, ἄτεκνος (= Παράρτημα, 1δ), ἀφοῦ διετέλεσεν ἑκατόνταρχος.

5. Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔ.ἀ., τόμ. Α', σ. 16 καὶ Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη β' (ἐνθα τὸ γενεαλογικὸν δένδρον), ὑπ' ἀριθμ. 5 καὶ ο. 20-21, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο μικρὸν παιδίον, τὸ ὅποιον ἐφονεύθη ἐν Βεροῖα μετὰ τῆς μητρὸς του.

6. Βλ. Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19-21, ἰδίως σ. 20, στήλη β καὶ σ. 21, στήλη α, ἐνθα σημείωσις. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς συγγραφεὺς κ. Μαν. Γιαλουράκης ἠρεύνησε τὸ θέμα περὶ τοῦ Καρατάς πασσᾶ, ἀλλὰ αἱ ἔρευναί του, ὅπως καὶ τοῦ κ. Μοσχονᾶ, βιβλιοθηκαρίου τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἀπέβησαν ἄκαρποι.

7. Βλ. Ι. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας

πρωτότοκος υἱὸς Γιαννάκης καὶ ἠχμαλωτίσθησαν ἕτεροι τρεῖς, ἦτοι ἐν ὄλῳ τέσσαρες, εἰς οὓς δεόν νά προστεθῆ καὶ ὁ διασωθεὶς ἐν ἀρχῇ Κωτούλας. Ἐπομένως ἐθυσιάσθησαν ἐν ὄλῳ πέντε υἱοὶ τοῦ Καρατάσου.

Δὲν γνωρίζομεν τίποτε διὰ τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ Ναούσης ἀπογόνους τῶν Καρατασαίων. Εἰς τὴν Νάουσαν ζοῦν καὶ σήμερον εἰσέτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ Θωμᾶ Γεωργίου Καρατάσου καὶ τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, εἰς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀπόγονοι συγγενῶν τοῦ Γέρο - Καρατάσου. Ἡ ἔξακρίβωσις ὁμῶς τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου δὲν εἶναι δυνατὴ¹.

Ὁ Καρατάσος ἐθυσίασεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας του καὶ τὴν μεγάλην περιουσίαν του, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Τσάμην (ἔγγρ. 1, σελ. 2), ἀπετελεῖτο ἐκ πολυτελῶν οἰκιῶν, πλήθους τσιφλικίων, ἀγγελῶν βοῶν καὶ ἵππων. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχεῖου τῆς Βεροίας².

Θεσσαλονίκη² 1950, σελ. 296. Ὁ Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη β', γράφει: «Ὁ Γέρο - Καρατάσος ἀπέκτησε πέντε (5) υἱούς».

1. Ὁ Θωμᾶς Γεωργίου Καρατάσος, ἐτῶν 53, κάτοικος Ναούσης, κτηματίας καὶ πλανόδιος σιδηρουργός, μοῦ ὠμίλησεν τὸ 1967 δι' ἐν βιβλίον ἐν Ναούσῃ ἐκ 200 περίπου σελίδων, εἰς χεῖρας θεῖου του, ὁ ὁποῖος ὁμῶς τὸ κατέστρεψεν ἐκ φόβου κατὰ τὸν συμμαρτοπόλεμον (1946-1949). Ἄγνωστον ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀληθές, διότι τὰ περι ἀπωλείας, κλοπῆς, καταστροφῆς κλπ. «σπουδαίων» ἐγγράφων, βιβλίων κλπ., ἀποδεικνυόντων δῆθεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον καὶ τὴν καταγωγὴν τῶν κατόχων ἐκ μεγάλων ἀνδρῶν, ἀποτελοῦν συνήθεις, ἀναποδείκτους κατὰ κανόνα, ἰσχυρισμούς. Πάντως, καὶ οὗτος εἶναι μελαμψός καὶ τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος) συνηθίζεται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ἐκ Βεροίας Γεώργιος Ἰωάννου Καραγεωργίου, ἡλικίας ἄνω τῶν 85 ἐτῶν, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ οἰκογένειά του εἶναι συγγενὴς τοῦ Καρατάσου καὶ ὅτι ἀμφότεραι εἶναι ἀρβαντικῆς καταγωγῆς. Καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν Καραγεωργίου συνηθίζεται τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος).

2. Βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη ν, ἔ.ἀ., σ. 196· πβλ. καὶ τὴν δευτέραν ἐκδοσιν, σ. 296, ἐνθα ἀναφέρεται τὸ τσιφλικιον Μακρογοζίου (Μακροχωρίου), τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὸν (Καρα -) Τάσον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ 1000 τουρκ. στρεμμάτων, 5 στρεμ. ἀμπελῶνος, 3 οἰκιῶν, μίας ἀποθήκης, 1 ὑδρομύλου καὶ κήπου· πβλ. Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορικά ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας, τόμ. Β', σ. 328-9, ἔγγρ. 358/27.4.1835, διὰ τοῦ ὁποίου ζητοῦνται πληροφορίαι διὰ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Δημητρίου (Τζάμη) Καρατάσου. Ὁ Μ. α. λ. ἀ κ η ς, ἔ.ἀ., σ. 183-184 (Παράρτημα 1γ) δημοσιεύει ἀπόσπασμα ἐτέρας αἰτήσεως τῆς Αἰκατερίνης Καρατάσου ἐκ τοῦ φακέλλου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Τσάμης κατέλιπε δύο ἀνήλικα ἄρρενα τέκνα, δύο θυγατέρας καὶ ἓνα ἐνήλικον ἄρρενα, ἀξιωματικὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ (περὶ οὗ ἀμέσως κατωτέρω). Ὁ Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη β', σ. 26, στήλη α', μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Τσάμη ἐλέγετο Ἀναστάσιος καὶ ἦτο ταγματάρχης πεζικοῦ, διασώζει δὲ καὶ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Τσάμη πρὸς τὸν υἱὸν του πρὶν οὗτος ἀποθάνῃ εἰς τὴν ξένην, ἔχοντας οὕτω (σ. 26, στήλη α'): «Ἀποθνήσκω, υἱέ μου, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνῶ νηχόμην ἀεῖποτε νά πέσω ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Naί, ἀποθνήσκω πρὶν ἢ ἰδῶ τὴν γενέτειράν μου Μα-

Δικαίως λοιπόν ζητείται διὰ τῶν ὡς ἄνω αἰτήσεων δικαιοσύνη διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρατασαίων. Ἄρκεϊ νὰ σημειωθῆ ὅτι μέχρι σήμερον δὲν ἐστήθη ἀνάλογος ἀνδριάς πρὸς τιμὴν τοιοῦτου ἥρωος, καίτοι ἡ συμβολή του εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑποδοῦλου Ἑλλάδος ἐθεωρήθη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του σημαντικὴ. Διὰ τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἡ κάτωθι νεκρολογία εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 25/26.3.1830 φύλλον τῆς ἐπισήμου «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος» (σελ. 100, στήλη 1η), ἐκδιδομένης τότε ἐν Αἰγίνῃ¹: Τὸ κείμενον τοῦτο κρίνομεν σκόπιμον ὅπως ἐπανεκδώσωμεν ἐνταῦθα, λόγῳ τῆς σπανιότητος τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης:

Νεκρολογία

Εἷς τῶν περιφήμων παλαιῶν καπετάνων τῆς Ροῦμελης καὶ τῶν ἀνδρειοτέρων ἀγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ γέρον Καρατάσιος, ἐτελεύτησε κατὰ τὴν 21 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐν Ναυπάκτῳ.

Γεννηθεὶς ἐν Δοβοῤ τῆς Μακεδονίας, ἔδειξε παιδιόθεν σημεῖα ἐλευθερίας καὶ ἔφρασε εἰς τὰ πολεμικά. Ἀνὴρ δὲ γενόμενος, ἀπέδειξε πραγματικῶς τὸ φιλελεύθερον καὶ τὸ φιλόπατρι τοῦ χαρακτῆρος του, φυγὼν τὴν τυραννίαν τῶν κρατούντων καὶ ὑπερασπιζόμενος μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ τὰ δίκαια τοῦ πλησίον του.

Ἐπὶ τοῦ Ἀλλῆ πασᾶ ἐπολιτεύθη φρονίμως καὶ ὠφέλησε τὴν πατρίδα, τοῦτο μὲν ἐξολοθρεύων τοὺς κακούργους, τοῦτο δὲ δίδων ἄστυλον καὶ καταφυ-

κεδονίαν ἐλευθέραν, ὑπὲρ ἧς καὶ οἱ προπάτορές μας καὶ ὁ πάππος σου καὶ ἐγὼ ἠγωνίσθημεν. Σοῦ κληροδοτῶ τὸ αὐτὸ τῆς φιλοπατρίας αἰσθημα. Ἄφες τὰ ὀστά μου πλησίον ἡρώων, πλησίον τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου, ἀπελθε σύ εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρηγόρησον τὴν τεθλιμμένην μητέρα σου, γενοῦ πατὴρ εἰς τοὺς ἀνηλικούς ἀδελφούς σου, πρόσφερε τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν εἰς τοὺς φίλους μου καί, ἐνόσφ ἡ πατρίς μας εἶναι δούλη, μὴ μετακινήσης ἐντεῦθεν τὴν κόνιν μου. Ὅταν δὲ ἡ πατρίς μας Μακεδονία ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, τότε, ἐκπληρῶν ἱερὸν καθῆκον, μετακόμισον τὰ ὀστά μου καὶ τὰ ὀστά τοῦ ἐν Ναυπάκτῳ τεθαμμένου πάππου σου καὶ ἐναπόθεσον αὐτὰ εἰς τὸν κοινὸν τάφον τῶν προγόνων μας». Ὁ ἰ δ ι ο ς, ἔ.ἀ., σ. 21, γράφει ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Καρατάσου ἦτο «κολοσσιαία».

1. Περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης βλ. Κ. Μάγερ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, τόμ. Α' (1790-1900), Ἀθῆναι 1957, σ. 30 κ.έ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Καρατάσου δὲν ἐξεδίετο εἰς Ἑλλάδα ἑτέρα ἐφημερίς, πληὴν τῆς Courrier de la Grèce (γαλλιστί) καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Ἠὼς» τοῦ Ἐμμ. Ἀντωνιάδου. Εἰς τὰ ἔντυπα αὐτὰ οὐδὲν κατεχωρίσθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γέρο - Καρατάσου, ὡς διεπίστωσα ἐκ τῆς μελέτης τῶν σχετικῶν τόμων, τὸν εὐρισκομένων εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς. Εἰς τὴν Ναύπακτον, ἔνθα ἀπεβίωσεν ὁ Γέρο Καρατάσος, δὲν ὑπάρχει τάφος ἢ μνημεῖον διὰ αὐτόν. Ὁ Ι. Πετρόφ, ἔ.ἀ., σ. 23, γράφει ὅτι ὁ Καρατάσος ἐκηδεύθη ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ναυπάκτου, ὁ ὅποιος, ὡς ἐπληροφορήθη ἐπιτοπίως, ἦτο ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ ἕτερος παλαιὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἀνήκεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

γῆν εἰς πολλοὺς κινδύνους ἀπὸ αὐτὸν τῆς Ἡπείρου τὸν ὀμότατον τύραννον.
Ἐπειὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ Καρατάσιος ἀκούεται εἰς τὴν Μακεδονίαν. Τὸ ἄνισον τῆς πάλης πρὸς πολυαρίθμους ἐχθρικούς δυνάμεις φέρει τὴν ἄφρευκτον ἀποτυχίαν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων.

Φορεύεται ὁ πρῶτος του υἱὸς καὶ αἰχμαλωτίζονται τρεῖς ἕτεροι μετὰ τῆς γυναικὸς του, καὶ αὐτὸς ἀτρόμητος τρέχει εἰς νέους ἀγῶνας· ὅθεν καὶ εἰς Τρίκκερα καὶ εἰς Σκίαθον καὶ εἰς Εὔβοιαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, παντοῦ ἔστησε τρόπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Πρῶτος ἐταπείνωσε τὴν ὄφρον τοῦ Ἄραβος εἰς τὰ πεδία τῆς Μεσσηνίας, δείξας καρτερίαν καὶ γενναιότητα ἡρωϊκῆν.

Διεφύλαξε μέχρι γήρατος ἀκμὴν νεανικῆν, ὑπῆρξε δὲ γενναῖος καὶ εὐεργετικός.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

Georges Chionidis, Essai concernant le général Karatassos (père) et sa famille.

L'auteur publie deux manuscrits concernant le général macedonien Anastase Karatassos (père) qui a combattu pour la liberation du département de Veroia et de Naoussa, en 1821-1822.

Il s'agit de deux demandes: la première faite en 1860 par son fils le colonel Démètre - Tsamis Karatassos «pour qu'on fasse justice à la famille des Karatassos». La seconde, faite en 1865, est une lettre accompagnant la première demande.

Les deux demandes sont fort intéressantes puisqu'elles sont écrites sur des renseignements donnés par le fils Karatassos qui connaissait bien l'œuvre de son père du fait qu'ils ont combattu ensemble.

Evidement il faut souligner que ces renseignements ont la qualité d'immédiat et le désavantage d'exagération.